

นวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ : การบูรณาการทักษะกับการเสริมสร้างพัฒนาการ ผู้เรียน

โอภาส สุขหวาน, นลินทิพย์ บุญเฉลยมรรค, สมสุดา มัธยมจันทร์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

*Corresponding author e-mail: ophast@hotmail.com

บทคัดย่อ

หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นหลักสูตรการผลิตครูที่มุ่ง
ให้นักศึกษามีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการข้ามศาสตร์ ตลอดจนการ
พัฒนานวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ที่หลากหลายในการเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียนทั้งในด้าน ความรู้ ความคิดของ
ผู้เรียนแต่ละช่วงวัย การจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตในแต่ละวิชาเอกจึงมีการบูรณาการข้ามศาสตร์
ระหว่างความรู้และทักษะที่สำคัญของแต่ละวิชาเอกเพื่อให้บัณฑิตได้มีการเชื่อมโยงการบูรณาการข้ามศาสตร์ตาม
เป้าหมายของหลักสูตรผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ การฝึกปฏิบัติทั้งในสถาบันการศึกษาและ
สถานประกอบการ และนำไปสู่การผลิตนวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ที่มีความสมบูรณ์ มีคุณภาพ สามารถช่วยส่งเสริม
พัฒนาการของผู้เรียนได้ในทุกช่วงวัย การบูรณาการทักษะกับการเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียนซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนา
นวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ช่วยพัฒนานักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งนำไปสู่การเป็นครู
มืออาชีพในอนาคตและส่งผลต่อการเตรียมกำลังคนไปสู่การเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศต่อไป

คำสำคัญ : นวัตกรรม งานสร้างสรรค์ พัฒนาการผู้เรียน

JOURNAL OF INDUSTRIAL EDUCATION

URL : <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jindedu/issue/archive>

JOURNAL OF INDUSTRIAL EDUCATION (ISSN: 1905-9450)

FACULTY OF EDUCATION, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY, Volume 16 No.1 January-June 2022

INNOVATION AND CREATIVITY: INTEGRATING SKILLS AND ENHANCING LEARNER DEVELOPMENT

Ophat Sukwan, Narinthip boonchaleoymak, Somsuda Mathayomchan

Faculty of Education, Srinakharinwirot University

**Corresponding author e-mail: ophast@hotmail.com*

Abstract

graduate study program Faculty of Education Srinakharinwirot University It is a teacher production course that aims Let student teachers have knowledge, abilities, skills and competence in learning management. cross-scientific integration as well as the development of innovations and creativity in a variety of ways to enhance the development of learners in terms of knowledge and ideas of learners of each age group. The learning management of graduate studies programs in each major offers cross-disciplinary integration between the key knowledge and skills of each major. Such integration was achieved through the learning management process. organizing experience Practicing both in educational institutions and enterprises to lead to the production of innovations and creative works that are complete, quality, can help promote the development of learners at all ages. The integration of skills and learner development, which is linked to the development of innovation and creativity, helps to develop student teachers in learning management. Organizing student development activities, which leads to becoming a professional teacher in the future and affects the preparation of manpower to become an important human resource of the country.

Keywords : innovation, creativity, learner development

บทนำ

หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นหลักสูตรการผลิตครูที่มีวิชาเอกที่หลากหลาย ทั้งวิชาเอกเดี่ยว ได้แก่ วิชาเอกการประถมศึกษา วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย วิชาเอกจิตวิทยาและการแนะแนว วิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษา-ไฟฟ้า และวิชาเอกคู่ ประกอบด้วยวิชาเอกกลุ่มที่ 1 ได้แก่ วิชาเอกการประถมศึกษา วิชาเอกจิตวิทยาและการแนะแนว วิชาเอกเทคโนโลยีการศึกษา วิชาเอกการศึกษาตลอดชีวิต วิชาเอกการศึกษาพิเศษ วิชาเอกการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน วิชาเอกการวัด ประเมินและวิจัยการศึกษา และวิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษา และเลือกเรียนในวิชาเอกกลุ่มที่ 2 ได้แก่ วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย วิชาเอกการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย วิชาเอกการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ วิชาเอกการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา วิชาเอกการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ วิชาเอกการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และวิชาเอกคอมพิวเตอร์ศึกษา ทั้งนี้ นิสิตที่เรียนเอกคู่เมื่อสมัครเข้ามาเรียนในวิชาเอกที่ 1 แล้ว จะมีการคัดเลือกเข้าเรียนในกลุ่มวิชาเอกที่ 2 ต่อไปตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในแต่ละวิชาเอก เช่น วิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษา-การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ วิชาเอกการประถมศึกษา-วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ซึ่งแต่ละวิชาเอรมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนานวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ ที่เหมาะสมต่อการศึกษาในวิชาเอกของตนเอง ตลอดจนการบูรณาการข้ามศาสตร์วิชาเพื่อการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน ดังความสำคัญของหลักสูตรที่ว่า หลักสูตรการศึกษาบัณฑิตเป็นหลักสูตรที่มุ่งผลิตบัณฑิตวิชาชีพครู ให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ เพื่อไปทำหน้าที่ให้ความรู้ สามารถจัดการเรียนรู้ และ เสริมสร้างประสบการณ์ตลอดจนให้การอบรมป้อนนิสัยและสนับสนุนให้แก่เยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนและสถานศึกษาทั่วประเทศ ให้บัณฑิตครูเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการร่วมคิด ร่วมใจ ร่วมทำกับคนในชุมชน ในสังคม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการหล่อหลอมเยาวชนให้เกิดการเรียนรู้ที่ เท่าเทียมกัน อย่างเต็มตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อการดำรงตนให้อยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ (เพิ่มอ้างอิงหลักสูตร) บัณฑิตครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่ง ในการสร้างคน สร้างชาติ โดยการพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิตของ เยาวชนของประเทศ หลักสูตรนี้จำเป็นต้องสร้างให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคม สอดคล้องกับ นโยบายและแผนการศึกษาชาติที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว เป็นไปตามทิศทาง กรอบยุทธศาสตร์ แผนการศึกษาชาติ ในการเตรียมพร้อมกำลังคนเพื่อเติบโตอย่างมีคุณภาพ (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2562)

การบูรณาการทักษะกับการเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียนซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนานวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ ช่วยพัฒนานิสิตครูในการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งนำไปสู่การเป็นครูมืออาชีพในอนาคตและส่งผลต่อการเตรียมกำลังคนไปสู่การเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศ ดังเช่นวิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษาซึ่งเป็นวิชาเอกคู่ในกลุ่มที่ 1 ที่ผู้สนใจเรียนมุ่งศึกษาองค์ความรู้ ทักษะ และพัฒนาสมรรถนะของตนเองให้พร้อมไปสู่การจัดการเรียนการสอนทางด้านอุตสาหกรรมศึกษาในการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และในสถาบันการอาชีวศึกษาในกลุ่มทักษะงานช่างพื้นฐาน ทั้งนี้ นิสิตวิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษาสามารถเลือกเรียนวิชาเอกกลุ่มที่ 2 ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น เพื่อเป็นทางเลือกในการประกอบวิชาชีพครูในวิชาเอกที่ 2 ได้เช่นกัน การศึกษาทั้งในวิชาเอกที่ 1 และวิชาเอกที่ 2 เป็นการเรียนที่เจาะลึกทั้งเนื้อหา ความรู้ ทักษะในวิชาเอกนั้นๆ มีการฝึกปฏิบัติทั้งในคณะศึกษาศาสตร์ สถานศึกษา และสถานประกอบการ เพื่อการประยุกต์ความรู้ไปสู่การแสดงผลสมรรถนะที่เกิดขึ้น การเรียนในสองวิชาเอกเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของหลักสูตรที่ช่วยเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการข้ามศาสตร์ ตลอดจนการพัฒนานวัตกรรมและการสร้างสรรค์ผลงานที่หลากหลายเพื่อตอบโจทย์ความต้องการที่มีข้อจำกัด เพื่อให้การศึกษาเกิดประโยชน์สูงสุด

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตเพื่อการพัฒนาบัณฑิตกรรมและงานสร้างสรรค์ กรณีศึกษาวิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตครูทางอุตสาหกรรมศึกษา มีความมุ่งหวังในการพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญทั้งด้านความรู้ ทักษะปฏิบัติ ตลอดจนคุณลักษณะของครูช่างอุตสาหกรรมศึกษา ทั้งนี้บทบาทของครูช่างอุตสาหกรรมศึกษาต้องทำความเข้าใจการจัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การพัฒนางานอาชีพ ตลอดจนการสร้างความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาทางการศึกษาให้สอดคล้องและตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นนั้นเป็นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิต พื้นฐานการทำงานอาชีพ การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เข้าใจวิวัฒนาการและแนวโน้มของงานอาชีพ การประยุกต์ใช้เพื่อการทำงานและการประกอบอาชีพอย่างสร้างสรรค์ เกิดความรักในอาชีพ และสามารถประยุกต์ไปสู่การจัดการเรียนการสอนได้ต่อไป

การพัฒนาครูทางด้านอุตสาหกรรมศึกษา มุ่งพัฒนาให้เกิดสมรรถนะที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะหลัก (core competency) สมรรถนะความเชี่ยวชาญในวิชาชีพครู (professional competency) และสมรรถนะในหน้าที่เฉพาะสาขาวิชาชีพ (functional competency) ให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ทั้งนี้เนื่องจากต้องสอนนักเรียนนักศึกษาให้สำเร็จออกไปและเข้าสู่สถานประกอบการ สถาบันการผลิตครูพิจารณาการส่งเสริมสมรรถนะโดยใช้กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ และ occupational standard และมาตรฐานฝีมือแรงงาน เป็นตัวกำหนดสมรรถนะที่สำคัญว่าครูควรมีสมรรถนะอย่างไร แต่ละชั้นปีสามารถเกิดสมรรถนะใด มีการเพิ่มพูนสมรรถนะให้สูงขึ้นตามชั้นปีที่ได้รับการศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้ตามสมรรถนะที่ตรงและจบออกไปสามารถจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการได้ โดยควรให้ระยะเวลาในการส่งนักศึกษาเข้าฝึกประสบการณ์ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาให้มากขึ้น รวมทั้งในสถานประกอบการด้วย มีการ coaching ที่เป็นระบบ จัดระบบการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นในตัวนักศึกษาว่าการเป็นครูอาชีวศึกษาที่ดีเป็นอย่างไร มีการนำเสนอครุต้นแบบที่เป็นแรงบันดาลใจให้กับนักศึกษา ทั้งนี้นักศึกษาที่เข้าศึกษาในหลักสูตรครูอาชีวศึกษา มาจากผู้เรียน 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และกลุ่มผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผู้เรียนทั้งสองกลุ่มนี้ มีความสามารถในการสอนที่แตกต่างกัน เนื่องจากพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนาแตกต่างกัน แนวทางการพัฒนาดำเนินการโดยจัดให้มีห้องเรียนที่ผู้เรียนสองกลุ่มนี้ได้เรียนรู้ร่วมกันแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อให้นักศึกษาทั้งสองกลุ่มได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และทักษะระหว่างกัน เพื่อหลอมรวมให้นักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีสมรรถนะที่เท่าเทียมกัน (โอภาส สุขหวาน, พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์, สกล วรเจริญศรี, ภูซังค์ จันทร์จิระ, และปวิฒวงศ์ บารุงพันธ์, 2562)

การจัดลำดับความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูช่างอุตสาหกรรม กำหนดองค์ประกอบของการเรียนทางอุตสาหกรรมศึกษาดังนี้ (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2562)

1. ด้านทักษะพื้นฐานทางช่างอุตสาหกรรม งานช่างอุตสาหกรรม เครื่องมือวัดและความปลอดภัย ศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับมาตรฐาน กรรมวิธีการผลิต การใช้งาน การจัดเก็บ การบำรุงรักษาเครื่องมือและเครื่องมือกลเบื้องต้น หลักการและกฎหมายเกี่ยวกับอาชีวอนามัยและความปลอดภัย การจัดสภาพแวดล้อมในการทำงาน วิธีการป้องกันอุบัติเหตุและอุบัติภัย การวางแผนด้านความปลอดภัย การใช้อุปกรณ์ทางการเขียนแบบ การอ่านแบบ การสกัดภาพด้วยมือการเขียนภาพฉาย ภาพประกอบ ภาพแผ่นคัลล์ การเขียนแบบชิ้นส่วนมาตรฐาน การออกแบบ การใช้เทคโนโลยีและเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการเขียนแบบอุตสาหกรรม การออกแบบ เขียนแบบทางอุตสาหกรรม เขียนแบบประกอบ เขียนแบบแยกชิ้นส่วนและรายการประกอบแบบ การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการเขียนแบบและออกแบบ
2. ด้านทักษะการจัดการอุตสาหกรรม เกี่ยวกับกระบวนการจัดการทางอุตสาหกรรม การจัดการองค์ประกอบการจัดการกระบวนการผลิต เทคนิคการเพิ่มผลผลิต การจัดการสินค้าคงคลัง ประเภทของสินค้าคงคลัง ต้นทุนเกี่ยวกับสินค้าคงคลัง การจัดงบประมาณและการเงิน การจัดการด้านการตลาด เทคนิคในการวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์ ต้นทุน

จุดคุ้มทุน ทำเลที่ตั้ง มูลค่าซาก การคิดค่าเสื่อมราคา หลักเกณฑ์ในการตัดสินใจในการลงทุน กฎหมายและพระราชบัญญัติทางอุตสาหกรรม การจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์การใช้พลังงาน การอนุรักษ์พลังงาน ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการใช้พลังงาน เทคโนโลยีการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อม นโยบายและกฎหมายทางด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อมการจัดทำชิ้นงาน ประกอบชิ้นงาน โปรแกรมสำเร็จรูปในงานอุตสาหกรรม การเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ปลูกฝังกิจนิสัยในการทำงาน เป็นผู้ใฝ่รู้และพัฒนาตนเอง เกิดความรักและจรรยาบรรณในอาชีพและการทำงาน และประยุกต์ความรู้ไปสู่การจัดการเรียนการสอน

3. ด้านทักษะเฉพาะทางอุตสาหกรรม งานไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ งานเชื่อมและงานประกอบโลหะ งานเครื่องมือกล งานไม้และงานก่อสร้าง งานเครื่องกล เป็นต้น ซึ่งเป็นการเรียนทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติเพื่อให้เกิดองค์ความรู้และทักษะทางอุตสาหกรรมที่สามารถปฏิบัติและถ่ายทอดความรู้และทักษะได้อย่างเชี่ยวชาญตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา ประยุกต์ความรู้ทักษะไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้อาชีวศึกษาและงานพื้นฐานอาชีพและมีกิจนิสัยการทำงานเกิดความรักในอาชีพทางด้านอาชีวศึกษาและงานพื้นฐานอาชีพ

4. การพัฒนานวัตกรรมและการสร้างสรรค์ จากองค์ประกอบข้างต้นจะนำมาสู่องค์ประกอบสุดท้ายคือ การพัฒนานวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ ทั้งนี้ใช้การบูรณาการผ่านกระบวนการการฝึกงานในงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการหรือหน่วยงานที่มีการบริการด้านอุตสาหกรรม บูรณาการความรู้ ทักษะทางวิชาชีพด้านอุตสาหกรรม คำนึงถึงความปลอดภัยทั้งกับตนเอง เพื่อนร่วมงาน หน่วยงานและสภาพแวดล้อม การจัดรายวิชา สะเต็มศึกษาเพื่องานวิศวกรรม และวิชาโครงการงานอุตสาหกรรมศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรคผลผลงาน ผ่านการศึกษาและปฏิบัติโดยใช้ แนวคิด วิทยาการเกี่ยวกับการบูรณาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ และองค์ความรู้หลักทางอุตสาหกรรม ในการสร้างนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ความเหมาะสมกับการใช้งาน ความเหมาะสมในด้านต้นทุนการผลิต จิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อสังคม และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สุดท้าย สามารถนำไปสู่การนำไปใช้สำหรับจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างยั่งยืนหรือเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและการทำงาน

ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนทางด้านอุตสาหกรรมศึกษา มุ่งปลูกฝังกิจนิสัยในการทำงาน เป็นผู้ใฝ่รู้และพัฒนาตนเอง เกิดความรักและจรรยาบรรณในอาชีพและการทำงาน และประยุกต์ความรู้ไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้อาชีวศึกษาและงานพื้นฐานอาชีพและมีกิจนิสัยการทำงานเกิดความรักในอาชีพทางด้านอาชีวศึกษาและงานพื้นฐานอาชีพ

บทบาทด้านการจัดการศึกษาเพื่อการเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียน

จากแนวทางการพัฒนานิสิตของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต และกรณีวิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษา จะเห็นได้ว่าการผลิตครูมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมกำลังคนด้านการจัดการศึกษา ทั้งนี้การจัดการศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการ ความรู้ ความคิด และการพัฒนากำลังคนไปสู่การเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ

การส่งเสริมพัฒนาการจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษาเกิดขึ้นในช่วงการศึกษาปฐมวัย ซึ่งหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒให้ความสำคัญและจัดให้มีวิชาเอกการศึกษาปฐมวัยทั้งที่เป็นวิชาเอกเดี่ยวที่มุ่งเน้นความลุ่มลึกในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และวิชาเอกคู่การศึกษาปฐมวัย ที่สามารถจับคู่กับวิชาเอกที่หลากหลาย เช่น เอกการประถมศึกษาที่มุ่งเน้นการเชื่อมต่อระดับการศึกษา หรือวิชาเอกการศึกษาพิเศษที่มุ่งเน้นการดูแลและจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างพัฒนาการอย่างพิเศษให้กับเด็กกลุ่มนี้

ทั้งนี้ ช่วงปฐมวัย เป็นช่วงวัยที่เด็กมีการเรียนรู้และมีพัฒนาการในทุกๆ ด้านเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการวิจัยพบว่า ถ้าเด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมอย่างมีคุณภาพผลตอบแทนที่จะได้รับกลับคืนสู่สังคมสูงถึง 7 เท่า (Cunha &

Heckman, 2006 as cited in Heckman, 2008; Heckman et al., 2010) ปฐมวัยเป็นวัยที่เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น อยากรองทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง แต่เด็กยังไม่สามารถจดจ่ออยู่กับกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งได้เป็นเวลานาน ดังนั้น รูปแบบการเรียนรู้และการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยคือการเล่น

การเล่นคือการเรียนรู้ของเด็ก ขณะเล่นเด็กจะได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน สอดคล้องกับ พัฒนาการและความต้องการของตน ในด้านการเล่นที่ส่งผลต่อพัฒนาการทางสมองและสติปัญญาของเด็ก Conyers และ Wilson (2015) พบว่า การเล่นช่วยพัฒนาความสามารถในการทำงานของสมองส่วนหน้า (executive function) ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และจดจำสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น นอกจากนี้การเล่นยังช่วยเสริมสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ช่วยให้เด็กได้พัฒนาทักษะทางภาษา การสื่อสารและคำศัพท์ และเด็กได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะเล่น เช่น ขณะที่เด็กเล่นบทบาทสมมติในมุมร้านขายขนม เด็กอาจจินตนาการว่าไปไม่เป็นขนม และฝึกใช้ภาษาในการพูดคุยและต่อรองราคาสินค้ากับเพื่อน เป็นต้น จากการวิจัยของ Howard-Johes และคณะ (2002) พบว่า เมื่อแบ่งเด็กอายุระหว่าง 6-7 ปีที่คัดเลือกโดยการสุ่ม จำนวน 52 คน ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ให้ทำกิจกรรมลอก ข้อความบนกระดาน และกลุ่มที่ 2 ให้ทำกิจกรรมปั้นแป้งโดอย่างอิสระ หลังจากนั้นให้เด็กทั้ง 2 กลุ่มนี้สร้างสรรค์งาน โครงการ จากผลการตัดสินของกรรมการ 10 คน พบว่า ผลงานโครงการของกลุ่มเด็กที่ทำกิจกรรมปั้นแป้งโดอย่างอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มเด็กที่ทำกิจกรรมลอกข้อความบนกระดาน ในด้านสังคม การเล่นเปิดโอกาสให้เด็ก สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตนเองกับบุคคลรอบข้าง เช่น ผู้ปกครอง ครู เพื่อน หรือผู้ดูแลเด็ก ได้เรียนรู้ทักษะชีวิตในการช่วยเหลือตนเอง อีกทั้งได้เรียนรู้มารยาทและกติกาผ่านการเล่นร่วมกับผู้อื่น ในด้านอารมณ์ การเล่นช่วยให้เด็ก เข้าใจตนเองมากขึ้น เช่น เด็กชอบเล่นอะไรหรือชอบของเล่นแบบไหน และเมื่อเกิดปัญหาขณะเล่นเด็กจะได้เรียนรู้การ ควบคุมอารมณ์ของตนเองและแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม และในด้านร่างกาย การเล่นช่วยให้เด็กมีสุขภาพ แข็งแรง กล้ามเนื้อมีความยืดหยุ่น ช่วยให้วัยต่างๆ สามารถทำงานประสานกันได้ดีขึ้น ช่วยฝึกความสมดุลของ ร่างกาย นอกจากนี้การเล่นยังช่วยส่งเสริมให้เด็กมีสมาธิในการทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น

เด็กในแต่ละช่วงวัยมีพัฒนาการในการเล่นที่แตกต่างกัน ผู้ปกครอง ครู ผู้ดูแลเด็ก หรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับ เด็กโดยเฉพาะเด็กในระดับปฐมวัยจึงควรทราบและเข้าใจพัฒนาการทางการเล่นเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมรวมถึงการ เลือกของเล่นได้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย พัฒนาการทางการเล่นของเด็กสามารถแบ่งได้เป็น 6 ชั้น (Morrison, 2015) ดังนี้

ขั้นที่ 1 Unoccupied play การเล่นในขั้นนี้จะพบในเด็กทารกอายุ 0 - 3 เดือน ทารกจะเริ่มสังเกตสิ่ง ต่างๆ รอบตัว เป็นการเคลื่อนไหวโดยไม่กำหนดจุดประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงและไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น เด็กโบกมือ ไปมาในเปลโดยไม่มีจุดมุ่งหมายว่าเคลื่อนไหวเพื่อสัมผัสอะไร อย่างไรก็ตามขั้น Unoccupied play ถือเป็นสัญญาณ เริ่มต้นการเล่นของเด็ก

ขั้นที่ 2 Solitary play การเล่นในขั้นนี้พบในเด็กอายุประมาณ 3 เดือน - 2 ปี ในวัยนี้เด็กจะเล่นคนเดียวโดยไม่สนใจ หรือสนใจบริบทรอบข้าง เช่น บุคคล หรือสิ่งของข้างๆ เพียงเล็กน้อย โดยจะมุ่งความสนใจในสิ่งเด็ก กำลังเล่นอยู่ การเล่นในขั้นนี้เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวจากการลองถูกลองผิดด้วยตนเอง

ขั้นที่ 3 Onlooker play การเล่นในขั้นนี้มักพบในเด็กอายุประมาณ 2 ปี ในช่วงวัยนี้เด็กจะเริ่มมอง สังเกต และสนใจการเล่นของเพื่อนที่เล่นอยู่ใกล้ๆ แต่ยังไม่มีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 4 Parallel play การเล่นในขั้นนี้มักพบในเด็กอายุประมาณ 3 ปี ในขั้นนี้เด็กจะเริ่มนั่งเล่นใกล้ๆ กับเพื่อน หรือเล่นของเล่นที่มีลักษณะเดียวกับการเล่นของเพื่อน แต่ต่างคนต่างเล่นของเล่นของตน เช่น เด็ก 2 คน นั่งเล่นไม้บล็อกชุดเดียวกัน แต่ต่างคนต่างเล่นของเล่นของตนโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเล่นของเพื่อนที่นั่งอยู่ข้างๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 5 Associative play การเล่นในขั้นนี้มักพบในเด็กอายุประมาณ 4 ปี ในขั้นนี้เด็กจะเริ่มมี ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน เริ่มพูดคุยหรือแบ่งปันของเล่นของตนให้เพื่อนที่เล่นอยู่ข้างๆ แต่ยังไม่ใช้การเล่นด้วยกัน

ขั้นที่ 6 Cooperative play การเล่นในขั้นนี้มักพบในเด็กอายุประมาณ 4 ปีครึ่งขึ้นไป ในขั้นนี้เด็กจะเริ่มทำกิจกรรมหรือเล่นด้วยกันกับเพื่อนโดยมีจุดมุ่งหมายในการเล่นร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่และรักษากติกาในการเล่นร่วมกัน ตัวอย่างการเล่นในขั้นนี้ เช่น เด็กเล่นเกมหรือเล่นการละเล่นของเด็กไทยด้วยกัน เป็นต้น

เพื่อให้การเล่นมีความสนุกสนาน ดึงดูดความสนใจ และช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพของตนเอง การเลือกของเล่นให้เหมาะกับพัฒนาการการเรียนรู้ และความสนใจของเด็กจึงมีความสำคัญมาก ในวัยทารก (0-1 ปี) เด็กชอบที่จะมอง เอื้อมคว้า สำรวจสิ่งต่างๆ รอบตัว และเอาของเข้าปาก ดังนั้น ของเล่นที่เหมาะสมกับเด็กช่วงวัยทารกควรมีสีสันสดใส อาจมีเสียงเพื่อดึงดูดความสนใจ ของเล่นควรมีขนาดใหญ่เพื่อให้เด็กหยิบจับได้สะดวก มีความนุ่มเพื่อไม่ให้บาดหรือสร้างระคายเคืองให้กับเด็ก เช่น ตุ๊กตาผ้า นิทานผ้า โม่บาย และของเล่นควรผลิตจากวัสดุไร้สารพิษเพื่อป้องกันอันตรายเมื่อเด็กเอาของเล่นเข้าปาก สำหรับวัยเตาะแตะ (2-3 ปี) เด็กในวัยนี้เริ่มเป็นตัวของตัวเอง เริ่มอยากรู้และอยากทดลองทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองมากขึ้น ของเล่นที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยเตาะแตะจึงควรเป็นของเล่นที่มีขนาดใหญ่เพื่อให้เด็กหยิบจับได้สะดวก อาจเป็นของเล่นประเภทจิ๊กซอว์ที่มีจำนวนชิ้นน้อย (4-12 ตัว) เพื่อฝึกทักษะ การแก้ปัญหาและตอบสนองความอยากรู้อยากลองของเด็ก เครื่องเล่นกลางแจ้งที่มีขนาดเหมาะสมกับเด็กวัยเตาะแตะ หรือเครื่องเล่นในร่มที่มีความนุ่มซึ่งสามารถป้องกันอันตรายจากการชน การหกล้ม หรือการกระแทกของเด็กได้ดี และสำหรับวัยอนุบาล (3-6 ปี) เด็กในวัยนี้มีจินตนาการและมีช่วงความสนใจในการทำกิจกรรมต่างๆ นานขึ้น เด็กในวัยนี้ควรได้รับการฝึกทักษะชีวิต เรียนรู้การช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน เช่น การแปรงฟัน การแต่งตัว และการรับประทานอาหาร เป็นต้น ฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์ เช่น การนับ การจำแนก การจัดกลุ่ม การเปรียบเทียบ และส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการเล่นและของเล่น ของเล่นที่เหมาะสมกับเด็กวัยอนุบาล เช่น ของเล่นหรืออุปกรณ์ที่ส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เช่น ของเล่นประเภทก่อสร้างรูปแบบต่างๆ จิ๊กซอว์ที่มีจำนวน 12-20 ชิ้น สีสปดสารพิษ อุปกรณ์ศิลปะ และเกมการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น (National Association for the Education of Young Children, n.d.)

จะเห็นได้ว่าการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยต้องคำนึงถึงพัฒนาการและความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก ดังนั้น ครูและผู้ผลิตสื่อจึงควรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการ หลักในการออกแบบ และสร้างของเล่นให้เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย

จากความสำคัญของการเล่นในช่วงปฐมวัยตามที่กล่าวมาข้างต้น วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ได้ให้ความสำคัญและจัดการเรียนรู้เพื่อให้เห็นสื่อนิตได้ฝึกปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ทั้งนี้การพัฒนา นิตครูมุ่งให้รู้และเข้าใจ ความสำคัญ แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็กปฐมวัย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย พัฒนาการและสมรรถนะด้านต่างๆ และ พฤติกรรมบ่งชี้ของสมรรถนะนั้นๆ ของเด็กปฐมวัย แนวการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ ตามวัยของเด็ก ฝึกสังเกตพัฒนาการและใช้เครื่องมือในการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย อีกทั้งได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติในการจัดการเพื่อการเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย โดยมุ่งทำความเข้าใจความสำคัญ แนวคิด หลักการและทฤษฎีของพัฒนาการด้านการเล่นของเด็ก ปฐมวัยและสิทธิเด็ก หลักการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย ฝึกออกแบบ ผลิต ทดลองใช้ และประเมินสื่อ ของเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ฝึกปฏิบัติการจัดประสบการณ์การเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย และประเมินพัฒนาการทางการเล่นของเด็กปฐมวัย

สำหรับช่วงวัยอื่น เช่นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรืออาชีวศึกษาการเสริมสร้างพัฒนาผู้เรียนมีความแตกต่างกันออกไป เช่นระดับประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการทำงานเพื่อช่วยเหลือตนเอง ครอบครัวย และส่วนรวม ใช้วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือถูกต้องตรงกับลักษณะงาน มีทักษะกระบวนการทำงาน มีลักษณะนิสัยการทำงานที่กระตือรือร้น ตรงเวลา ประหยัด ปลอดภัย สะอาด รอบคอบ ดังนั้นการเสริมสร้างพัฒนาในช่วงวัยนี้จึงผ่านกระบวนการคิดและการใช้ทักษะทางร่างกายที่สูงขึ้น ในขณะที่ระดับชั้นมัธยมศึกษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ใช้ กระบวนการกลุ่มในการทำงาน มีทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะกระบวนการ

แก้ปัญหาและทักษะการจัดการ การส่งเสริมพัฒนาการมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด การสำรวจ การแก้ปัญหา เป็นต้น

การบูรณาการทักษะกับการเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียน

จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตรศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 8 ประการคือ 1) ประยุกต์องค์ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการจัดการเรียนรู้ และเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้และ นำมาใช้ในการแก้ปัญหา พัฒนาตนเอง และสังคม 2) วางแผน ออกแบบและจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญารู้คิดและมีความเป็นนวัตกรรม 3) ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู มีจิตสาธารณะ เสียสละ และเป็น แบบอย่างที่ดี 4) แก้ปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรมในบริบทวิชาการและวิชาชีพ 5) วิเคราะห์ปัญหาและแนวโน้มของการศึกษา สร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาและการจัดการ เรียนรู้และนำมาพัฒนาวิชาชีพครูและวิชาชีพทางการศึกษาให้ทันสมัยอยู่เสมอ 6) เป็นผู้มีความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะดิจิทัล (digital intelligence) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะข้าม วัฒนธรรมและประยุกต์ใช้ในจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นนวัตกรรม 7) พัฒนานวัตกรรม/งานวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ตนเองและการจัดการเรียนรู้ และ 8) ประยุกต์ใช้ข้อมูล สารสนเทศและทักษะในการทำงานเพื่อพัฒนาตนเองและองค์กร หลักสูตรศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาจึงให้ความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลการเรียนรู้อย่างดี โดยผ่านกระบวนการที่หลากหลาย

ทั้งนี้ จากที่กล่าวไว้ถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ในวิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษาที่ประกอบด้วย ทักษะพื้นฐานทางช่างอุตสาหกรรม ทักษะการจัดการอุตสาหกรรม ทักษะเฉพาะทางอุตสาหกรรม การพัฒนานวัตกรรมและการสร้างสรรค์ ร่วมกับบทบาทสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อการเสริมสร้างพัฒนาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงปฐมวัย ทำให้การส่งเสริมพัฒนาการพัฒนานวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ของนิสิตวิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษา ได้เพิ่มทางเลือกในการบูรณาการศาสตร์ความรู้ทางอุตสาหกรรมไปสู่การเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กปฐมวัยโดยการใช้ทักษะงานไม้และการพัฒนาชิ้นงานเพื่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ใช้การบูรณาการผ่านกระบวนการฝึกงานในงานอุตสาหกรรม และได้สร้างสรรค์ชิ้นงานออกมา การพัฒนานวัตกรรมและการสร้างสรรค์ของนิสิตวิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษา ไม่ได้จำกัดแต่ผู้เรียนช่วงปฐมวัยเท่านั้น ในช่วงวัยอื่นๆ ที่มีพัฒนาการที่แตกต่างกัน เช่น เด็กประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือแม้กระทั่งการอาชีวศึกษา ก็สามารถพัฒนานวัตกรรมและการสร้างสรรค์ที่ตอบสนองและเสริมสร้างการเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัยที่แตกต่างกันออกไป ดังเช่นภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 สื่อนวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ การเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียนแต่ละช่วงวัย ผ่านการฝึกประสบการณ์ในงานอุตสาหกรรมของนิสิตวิชาเอกอุตสาหกรรมศึกษา

การประยุกต์ไปสู่การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาทางวิชาชีพ

จากเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตที่มุ่งผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สามารถจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญารู้คิดและมีความเป็นนวัตกรรม สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้และนำมาพัฒนาวิชาชีพครูและวิชาชีพทางการศึกษาให้ทันสมัยอยู่เสมอ (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2562) สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาตามความมุ่งหมายของหลักสูตรไม่ได้จำเพาะไว้เพียงการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของการศึกษาในระบบเท่านั้น การจัดการศึกษานอกระบบ การจัดฝึกอบรมทางวิชาชีพก็เป็นบทบาทหนึ่งที่สำคัญเช่นเดียวกัน การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ ทักษะและเทคนิคที่หลากหลายที่สัมพันธ์กับเนื้อหาและมีความเหมาะสมกับวัย ธรรมชาติและความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผลผลิตทางการศึกษาของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตมุ่งให้เกิดการประยุกต์ใช้องค์ความรู้เพื่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สัมพันธ์และบูรณาการกับศาสตร์อื่น อีกทั้งการมีจิตสาธารณะ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ช่วยสนับสนุนให้การผลิตผลงานและประยุกต์ความรู้ไปสู่การจัดการเรียนการสอน การบูรณาการทักษะกับการเสริมสร้างพัฒนาการผู้เรียนซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนา นวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ช่วยพัฒนานิสิตครูในการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งนำไปสู่การเป็นครูมืออาชีพในอนาคตและส่งผลต่อการเตรียมกำลังคนไปสู่การเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศ การพัฒนาทางวิชาชีพตามเส้นทางอาชีพให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2562). *หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (4 ปี) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โอภาส สุขหวาน, พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์, สกล วรเจริญศรี, ฤกษ์รงค์ จันทน์จิระ, และปวีตวงศ์ บารุงพันธ์. (2562). การศึกษาสมรรถนะความเป็นครูของครูอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา*, 13(2), 107-121.
- Conyers, M., & Wilson, D. (2015). Smart moves: Powering up the brain with physical activity. *Phi Delta Kappan*, 96(8), 38-42.
- Heckman, J. J. (2008). The Case for Investing in Disadvantaged Young Children. Retrieved May 28, 2022, from <http://www.researchgate.net/publication/227349431>
- Heckman, J. J., Moon, S. H., Pinto, R., Savelyev, P. A., & Yavitz, A. (2010). The rate of return to the High/Scope Perry Preschool Program. *Journal of Public Economic*, 91(1-2), 114-128.
- Howard-Johns, P., Taylor, J., & Sutton, L. (2002). The effect of play on the creativity of young children during subsequent activity. *Early Child Development and Care*: 323-328.
- Morrison, G. (2015). *Early childhood education today* (13th ed.). Upper Saddle River, NY: Pearson Educational Inc.
- National Association for the Education of Young Children. (n.d.). Good toys for young children by age and stage. Retrieved May 28, 2022, from <https://www.naeyc.org/resources/topics/play/toys>